

Reševanje finančne krize v Veliki Britaniji

Statistika o farmah v državi Illinois

Cenzusno poročilo ponovno prinaša o stalnem propadanju individualnih farmerjev.

Chicago. — Federalni biro za ljudsko štetje ali cenzus je zadnje dni objavil statistiko, ki se tiče farmerstva v državi Illinois. Pri štetju leta 1930 so našli 214,497 farm v Illinoisu, dočim jih je bilo pri prejšnjem štetju leta 1920 237,181. V desetih letih je torej propadlo čez 20,000 farm.

Skupna vrednost sedanjih farm se ceni na \$3,789,044,109; pred desetimi leti je znašala vrednost \$6,666,767,235.

Od sedanjih 214,497 farm je le 119,892 farm, ki jih obdelujejo lastniki; druge so oddane v najem ali pa so v rokah korporacij. Od teh 119,892 lastnikov je 49,459 zadolženih in vključbe na farme znašajo v skupni vsoti \$199,229,141.

Illinoiski farmerji posedujejo 192,873 avtomobilov in 40,371 avtostrukov. Dalje imajo 69,628 traktorjev na 66,000 farmah.

Na 147,672 farmah imajo telefon.

Lindbergh ponudi pomoč žrtvam povodni

Kitajska vlada se mu je zahvalila za pomoč.

Nanking, Kitajska, 21. sept. — Charles A. Lindbergh je pripravljen pomagati žrtvam povodni, kot je razvidno iz njegove ponudbe, ki jo je poslal kitajski vladi.

Lindbergh je izjavil, da je pripravljen obiskati Sangaj in Peking, toda za to pot se bo odločil šele, ko bo dobil odgovor od kitajskih avtoritet.

Kitajska vlada do danes zjutraj še ni odgovorila na njegovo ponudbo, izrekla mu je le zahvalo. Ako bo vlada sprejela ponudbo, bo Lindbergh z letalom obiskal mesta, ki so bila najbolj prizadeta valed povodni in nudil vso mogočo pomoč.

Propaganda Rdečega križa proti "doli"

Helena, Arkansas. — "Dola je neameriška in paternalistična. Privatna miloštna zadostuje za vse potrebe," je govorila tajnica lokalne postojanke Rdečega križa skupini, ki se je zbrala na pomolu reke Mississippi.

Skupina obubožanih farmerjev je bila pa drugega mnenja. Eden od njih se je oglašil: "Stvari se ne bodo izboljšale, dokler ne bo sprememba v vladi." "Zapoditi republikance in poslati v Washington demokrate?" je vprašal poročevalec Federaliziranega tiska. "Mi mislimo resno," je bil odgovor. "Mi mislimo resnično spremembo. Mogoče to ne bo doseženo z glasovnico, ampak sprememba mora priti."

Veleždajaka propaganda!

New Stanton, Pa. — V tem mestu je prišel krožiti listlet s sledečo vsebino: "Pozor! Vzemi državo v svoje roke. Brzo na noge in pometimo s parasiti, ki vladajo in ropajo delavski razred. Nobene potrebe ni, da bi plačevali davke. Davki so skema parasitov, da drže delavstvo v ubožstvu, medtem ko se sami valjajo v izobilju." — Puntarija prve vrste!

Hoover se zanima za pivo?

Washington. — Tu poročajo, da je predsednik Hoover odredil zbiranje podatkov o industriji piva. Kaj je namen tega, ni znano.

Retiran, ker je kradel denar brezposelnim

Los Angeles, Cal. — Louis Martin, 21-letni raketer, je bil retiran pod obtožbo, da je izvalil denar od brezposelnih. On je bil v zvezi z neko uposlevalno agencijo in je pobiral kavejico za

Japonska pošilja vojaštvo v Mandžurijo

Manjši spopadi med japonskimi in kitajskimi četami se nadaljujejo. Kitajci razdeljajo železniško postajo

Tokio, 21. sept. — Posebno poročilo iz Rannana, Koreja, se glasi, da so japonske čete danes zjutraj odpotovale proti mestu Chientao, kjer prevladuje resna situacija. Poročilo dostavlja, da so Kitajci razdeljali železniško postajo in vrgli večje število bomb v druga poslopja. Policijske postaje, šole, pošte in druga državna poslopja so bila uničena z ognjem.

Chientao ima 500,000 prebivalcev, od katerih je 300,000 Korejcev, 1800 Japoncev, ostali pa so Kitajci.

Tokio, 21. sept. — Japonke vojaške postojanke v Mandžuriji so bile pojačane, se glasi v vesti, ki so došle s semkaj. Poročila dalje javljajo o prihodu japonskega vojaštva v Mukden, ki ga je zasedla japonska vojska.

Pričakuje se, da bo Japonka danes odgovorila na noti, ki ju je prejela od kitajske vlade in v kateri slednja zahteva takojšnjo evakuacijo mandžurskega teritorija.

V več krajih province Chientao so bili v teku spopadi med japonskimi in kitajskimi vojaštvom. Komunikacijske zveze so bile pretrgane in situacija je zelo kritična.

Vest iz Changchuna se glasi, da so Kitajci razdeljali progo Kitajske vzhodne železnice v bližini mesta Ichienpa.

Petletja proti zločestemu zakonu

San Francisco. — Kalifornijski odbor za odpravljanje protisindikalistične postave poroča, da je že nabral 20,000 podpisov na petletico, ki bo predložena v zakonodajno telo. Do decembra jih mislijo nabrati 110,000.

Gibanje za odpravo tega zakona je bilo indorsirano po centralnih delavskih svetih v San Franciscu, Sacramento, Stocktonu in San Diegu. Od leta 1919 do leta 1924 je bilo aretiranih radi tega zakona nad 500 delavcev, pravi odbor. Nad 200 je bilo obsojenih na dolgoletno ječo radi tega, ker so bili člani radikalnih organizacij ali pa razlašali radikalne tiskovine.

Pobojniki napadli stavkarje

Paterson, N. J. — Pet pobojnikov, ki so bili oboroženi z železnimi cevmi, je udrl v dvorano, kjer so zborovali svilni stavkarji in pričelo mahati po delavcih, ki so bili najbližje vrat. Izgubili so prav tako hitro kot so se pojavili. Stavkarji sodijo, da so bili pobojniki najeti po podjetnikih.

SENATNI ODSEK BO ZASLIŠAL HUSTONA

Pojasniti bo moral nekatere finančne transakcije v zvezi s Hooverjevo predsedniško kampanjo

Washington, D. C. — (FP) — Claudius Huston, lobist elektrarskega trasta, Hooverjev prijatelj in bivši načelnik narodnega komiteja republikanske stranke, je bil pozvan v Washington, da pojasni Nyeveemu senatnemu odseku detaje v zvezi s financiranjem Hooverjeve predsedniške kampanje na jugu l. 1928. Huston in škof Cannon sta bila glavna voditelja te kampanje. Senatni odsek, ki je obtožil Cannona kršitve federalnega zakona glede izdatkov v volilnih kampanjah, bo tudi zahteval od Hustona, da razkrije vire, ki so mu dali denar za kampanjo in kateri je bil naložen pri International Trust Co. of New York. Znano namreč je, da je Huston prejel v zadnjih tednih kampanje \$183,000 iz misterioznih virov.

Senatni odsek bo zahteval, da Huston predloži vse poslovne rekerde, ki jih je imel z omenjeno finančno institucijo. Njegovo stališče pri zaslišanju bo zelo težavno in senatni odsek ga bo najbrž spravljal v še večjo zadrego kot ga je lanske leto Carawayjev komitej, pred katerim je moral priznati, da je porabil denar, ki so mu ga izročili elektrarski interesi za zakulisno delo v Washingtonu, za svoje namene.

Opazovalci pravijo, da bo Hoover porabil svoj vpliv, da zasliši Hustona kakor tudi škofa Cannona. To je umljivo, kajti Hoover se bori razkritja umazanih metod, ki so jih voditelji njegove volilne kampanje uporabljali, da očrni bivšega predsedniškega kandidata demokratske stranke Smitha med protestantskimi verskimi fanatikami v južnih državah.

Notranji boji v uniji

New York. — Clanstvo International Pocketbook Workers unije je razdeljeno v dva tabora, ki sta približno enako močna. Spor je nastal, ko so levčarji zahtevali, da predsednik unije in nekateri drugi uradniki resignirajo. Levčarji so jih obtožili za nemarjenja dolžnosti, ker niso protektirali interesov članstva v zadnji stavki, ki se je izjalovila.

Indija ima 350,353,678 prebivalcev

Simla, Indija. — Poročilo o izidu ljudskega štetja kaže, da ima Indija 350,353,678 prebivalcev, katerih večino tvorijo Hinduti. Muslimanov v Indiji je 77,743,913.

Gandi zahteva tri milijarde od Anglije

Pravi, da je Anglija iztisnila ta denar od indijskih davkoplačevalcev v zadnjih sto letih. Zahteva bo nedvomno odklonjena

London. — "Svetnik" Gandi s svojim kotovratom ne izgleda kot kakšen finančnik, vendar se pripravlja na predložitev ogromnega računa članom indijske konference v Londonu. On zahteva, da Velika Britanija plača Indiji tri milijarde dolarjev, katere je iztisnila iz revnega indijskega ljudstva v zadnjih sto letih.

Večina te vsote, pravi Gandi, je bila potrošena za vojne Velike Britanije, vključevši vojno proti Indiji, ki je sledila revoluciji l. 1857.

Račun, ki ga bo Gandi predložil Angliji, je sestavil K. T. Shah, bivši profesor ekonomije na univerzi v Bombaju, s sodelovanjem posebnega komiteja. Ta komitej je bil imenovan na zborovanju v indijskega narodnega kongresa v Karachu v prošlem aprilu in svoje poročilo je podal v mesecu juliju. Večje število zmernejših indijskih delegatov podpira Gandijevo zahtevo.

Ako bi Anglija ugodila Gandijevim zahtevam, kar se pa najbrž ne bo zgodilo, bi Indija znižala svoj narodni dolg za tri četrtine. Ena točka v zahtevi se glasi, da se to vprašanje izroči v rešitev nepristranskemu tribunalu, nakar naj bi ga Gandi predložil mednarodnemu razsodišču v Haagu v odobritev.

Green pladira za kooperacijo dela in kapitala

Detroit. — "Kooperacija med delodajalcem in delavcem je edina solucija za tekočo krizo," pravi Green, predsednik Ameriške delavske federacije. "Dostojen življenjski standard za vse delavce je mogoče doseči le s skrajšanjem delovnika, kar bo pomenilo več dela; ohranitev sedanjih plač bo pomenilo večjo nakupovalno moč za maso. Te stvari so odločilni faktorji za vzpostavitev prosperitete v naši ljubljani deželi."

Delodajalci se pa ne zmenijo za kooperacijo, od katere bi tudi delavstvo imelo koristi. Green bi se bil o tem že zdavnaj lahko prepričal, ako bi imel oči, da bi videl in ušesa, da bi slišal.

Metodisti se izrekli za kontrolo porodov

Detroit, Mich. — Metodistična episkopalna cerkev se je v petek na tukanjem letnem zboru izrekla za kontrolo porodov za oženjene. Ista resolucija odobrava tudi zdravniško preiskavo pred poroko in sterilizacijo mentalno nezmožnih ljudi.

Liga posegla v spor med Kitajsko in Japonsko

Senator za objavo poročila o Mooneyju

Schall bo predložil kongresu resolucijo, da se objavi Wickershamovo poročilo o Mooneyju. — Mooney napada delavske voditelje

Washington, D. C. — (FP) — Senator Schall iz Minnesote je obljubil, da bo takoj po otvoritvi kongresa predložil resolucijo, da Hoover priobči poročilo o Mooneyju, katerega je zavrnil Wickershamova komisija. Poročilo obsega 600 strani, ki pa je bilo položeno na polico, "ker zadeva še ni končana."

Schall pravi, da je poročilo javna last, ker je bila preiskava avtorizirana po kongresu in financirana iz javne blagajne. Hoover bo pozvan, da izroči celotno poročilo kongresu, ker ima ta pravico videti njegovo vsebino.

Schall se za Mooneyjevo zadevo izredno zanima in je lanko spomlad napisal članek o njej, v katerem je rekel, da pokazuje višek legalnega nasilja v zgodovini države.

Mooney pa je zopet udaril po voditeljih državne delavske federacije v Kaliforniji. Rasposlal je pisma vsem delegatom državne delavske federacije, ki je prišla zborovati prejšnji teden. V pismu jih urgira, naj nastopijo proti voditeljem centralnega delavskega sveta v San Franciscu in federacije, ki so izdali resolucijo, da ekskutivna federacija je prevzame obrambno akcijo za osvoboditev Mooneyja in Billingsa.

Mooney obtožuje konservativne voditelje, predvsem pa tajnika državne federacije Scharrerberga, da vseh petnajst let njegovega zapora vodijo sabotažo proti njemu in da je to le nova poteza, da uničijo sedanjega Mooneyjevega obrambnega odbora. Pravi, da go v zvezi s opekaparskimi interesi in vsakozni delujejo proti njegovi osvoboditvi.

Mednarodna unija cestnih železničarjev, katere organizator je bil Mooney, ko je bil aretirani radi bombe eksplozije v San Franciscu l. 1916, je poslala Mooneyjevemu obrambnemu odboru tisoč dolarjev. Odbor je tudi prejel \$500 od lokomotivnih kurjačev in \$100 od pristaniknih delavcev.

Potres v Ohiju in Indiani

Lima, O., 21. sept. — Na stolne ljudi je bežalo iz svojih hiš, ko so potresni sunki ob 7. večerj sverer pretresli zapadno Ohio in vzhodni del države Indiane.

Sunki so bili posebno močni v Limi in Anni, O., kjer je bilo več poslopj, med njimi dve cerkvi in srednja šola, poškodovanih. Potres je bilo čutiti tudi v Indianapolisu, toda napravil ni nikake škoda.

Tajnik za poljedelstvo ima solucijo

Washington. — Tako modrega kabineta kot je Hooverjev Amerika še dolgo ni imela, ako sploh kdaj. Med najbolj duhovite fante v deželi se lahko prišteje zveznega poljedelskega tajnika, ki je rekel, ako bi si Američanke toliko ne prizadevale, kako postanejo bolj vitke, mesto tega pa bolj uživajo poljske prideleke, bi bila farmarska kriza hitro rešena. Za to "solucijo" bi moral dobiti Noblevo nagrado.

Powers odvden v drugo ječo

Clarksburg, W. Va., 21. sept. — Harry Powers, ki je umoril dve ženski in tri otroke, je bil večerj zjutraj odvden iz tukajšnje ječe, katero je oblegala velika množica ljudi, ki je grozila z linčanjem, v državno jetnišnico v Moundsville, 90 milj stran od tukaj.

Zanaša se na japonsko vlado, da bo potlačila nemire. Kitajska obdolžena provokacij

Zeneva. — Liga narodov je v soboto "rešila" kitajsko-japonski incident v štirih minutah. M. K. Yoshizawa, japonski poslanik v Parizu, je govoril v imenu svoje vlade. Povedal je svojim kolegom, da bo njegova vlada storila vse, da prepreči nadaljnje nemire.

Alfred Sze, kitajski delegat, je pobijal izvajanja japonskega poslanika in izjavil, da je njegova vlada silno vanemirjena radi incidenta, katerega pa ni ona provocirala. Obljubil je, da bo informiral svet Lige narodov o nadaljnjem razvoju neljube a-fere.

Alejandro Lerroux, ki je predsedoval zborovanju, je rekel, da bo japonska vlada podzvela potrebne mere za ohranitev mira. Nihče od delegatov ostalih držav se ni priglasiil za besedo, nakar so zastopniki pričeli razpravljati o drugih vprašanjih.

Iz zaključka sveta Lige narodov je razvidno, da delegati krive Kitajsko, da je provocirala incident. Svetovall so ji, naj preneha s svojimi izsilivalnimi aktivnostmi. Vrok za to je v dejstvu, ker ima Japonka močno militaristično slo, pred katero je Kitajska bres meči.

Bojazen obstoja, da bo tudi sovjetska Rusija posegla vmes, ako bojo japonski vojski okupirali del Kitajske vzhodne železnice, ki jo lastujejo sovjeti in Kitajska.

Federacija zahteva krajši delovnik

Delegati na konvenciji Illinoiske delavske federacije sprejeli resolucijo glede "enake mende za enako delo"

Galesburg, Ill. — Delegati na konvenciji državne delavske federacije so pred zaključkom zborovanja odobrili predlog glede skrajšanja delovnika na pet dni v tednu in šest ur na dan. Več resolucij, nanašajoč se na to vprašanje, je bilo soglasno sprejetih.

Eksekutivni odbor federacije je bil instruiran, da izdela načrte in jih potem predloži državnim zakonodajnim organom sprejetja mer krajšega delovnika za državne in mestne uradnike in uslužbence.

Neka druga resolucija urgira Ameriško delavsko federacijo, da podzame korake in zahteva v vseh industrijah "enako plačo za enako delo, ne glede če ga opravljajo ženske ali moški. Plača naj bo zadostna in mora basirati na vrednosti produkcije."

Hoover molči glede legaliziranja piva

Washington, D. C. — Predsednik Hoover je v soboto odšel na počitnice v Rapidan, ne da bi pojasnil časopisnim poročevalcem stališče glede legaliziranja piva, ki bi vabeval štiri odstotke alkohola.

Predsednikov tajnik Walter Newton je priznal, da je on vprašal vladni cenzusni biro za podatke glede uposlitve delavcev v pivovarnah v slučaju, da se izdelovanje piva legalizira, toda imenovati ni hotel osebe, ki mu je naročila, naj to stori.

Rudarji grozijo s stavko

Athens, O. — Uradniki United Mine Workers unije so izjavili, da bo dvatisoč rudarjev pri Sunday Creek Coal Co. zastavkalo v torek, če družba ne pristane na njihove zahteve. Rudarji zahtevajo svojega zastopnika pri tehnični in ustavitel odločitve rudarjev, ki se pridružijo uniji.

A. J. Muste, predsednik konference za progresivno politično akcijo (na levi) in socialistični voditelj Norman Thomas (tretji od leve) pred sodnikom v Patersonu, N. J., kjer sta bili vred vodila stavkarje na stražo, nakar sta bila s 40 stavkarji vred aretirana. Bila sta izpuščena proti kavejci.

PROSVETA

THE ENLIGHTENMENT

GLASILO IN LITRINSKA SLOVENSKE NARODNE PODPORNE ZVEZE

Organ of and published by the Slovene National Benefit Society

Napolnila na Zdravstveno drvarstvo (levo Chicago) in Kanada \$0.50 na leto, \$1.00 na pol leta, \$1.50 na četrti leta; na Chicago in Cipro \$1.50 na leto, \$3.00 na pol leta; na in-
termetu \$0.50.

Subscription rates: for the United States (except Chicago) and Canada \$0.50 per year, Chicago and Cipro \$1.00 per year, foreign countries \$0.50 per year.

Cena glasila po doporavi — Rokopis se ne vrača.

Advertising rates on agreement — Manuscripts will not be returned.

Naslov na vas, kar ima stik s Boston:

PROSVETA

2057-59 South Lawrence Ave., Chicago, Illinois.

MEMBER OF THE FEDERATED PRESS

Načrti, načrti...

Danes, ko je kriza, ki noče oditi zlepa, je Amerika poplavljen z načrti za rešitev dežele in odpoditev krize. Načrti kar dežujejo. Najbolj so reformisti na delu, ne zaostajajo pa tudi posamezni kapitalisti.

William R. Hearst, časnikarski magnat, grmi za notranje posojilo petih milijard za javna dela. Podobnih zahtev od ene do desetih milijard posojila je še več. Haldeman-Julius, nekak "free lance" socialist, ima tudi načrt za federalne bonde v milijardah. Oscar Ameringer predlaga, da federalna vlada izplača vsaki glavi družine \$500 v petih tednih, po sto dolarjev tedensko, nato pa se napičja s kupnim davkom.

Vai ti načrti, razen zadnjega, težijo za tem, da se odpro javna dela na dolgo in široko za upoševanje brezposelnih delavcev.

Sporodno korakajo zahteve za moratorije. Hooverjev moratorij za evropske vojne dolge in reparacije je sprožil celo poplavo aličnih ukrepov za Ameriko. Farmarji zahtevajo moratorij za svoje dolge. Moratorij za to in ono, za tisoč stvari. Nekaj bedakov hoče moratorij za stroje; stroji bi morali počivati pet let in vsa produkcija naj bi se vrnila k ročnemu delu! Margareta Sanger priporoča moratorij za porode.

Drugi predlagajo na kupe zakonskih reform in regulacij industriji in dela. Brez malce vse te reforme so na prvi pogled privlačne, nobena pa ne gre do dna, do bistva sistema.

Nekateri dalekovidni kapitalisti, ki slutijo nevihto, tudi prihajajo z reformami. Gerard Swope, predsednik General Electric Company v New Yorku, svetuje splošno federalno regulacijo produkcije, da se bo ujemala s konsumcijo. V ta namen je treba spremeniti obstoječi antitrustni zakon in dovoliti korporacijam in družbam neomejene organizacije ter združevanje. Swope je proti javnemu socialnemu zavarovanju za delavce, zahteva pa to zavarovanje v okviru industriji in federalna vlada naj samo nadzoruje.

To, kar predlaga Swope, bi bila nova faza v ameriškem kapitalizmu. Veliki kapital bi se korenito organiziral in vzel v svoje področje vse oblike socialnega skrbstva. Industrijska forma vlade bi se razširila in poglobila, politična forma bi pa bila potisnjena na zadnjo stopnico svoje eksistence.

Edino iz krogov naprednega delavstva prihajajo načrti, ki segajo do dna. Ti načrti določajo socialno zavarovanje za nujno pomoč bednim ljudem, nato pa gradualno socialno kontrolo produkcije, distribucije in izmenjave za trajno ureditev ekonomskega življenja. Za dosego tega je pa potrebna zmaga delavcev pri volitvah.

Blagi Gandi

Indijski apostol Gandi, ki je prišel v London in tam teatralno uprizorja svoj asketizem, rešuje vprašanje Indije z ljubeznijo. Prvi dan konference je molčal iz svojih verakih razlogov, drugi dan je pa ponudil Angliji "avileno vrstico ljubezni" v zameno za angleški meč. Naalikal je lepo sliko, kako se Indija in Anglija objameta v znamenju ljubezni, kako sesterski skupaj korakata in pomagata druga drugi v znamenju ljubezni.

Dobra slika — ampak Gandi je nikdar ne doživljal realizirane. Zakaj tako kruto vara sebe in druge?

Stari Gandi je kot človek dobra, mehka in zlata duša, če se rabimo to, drugače nesmiselno besedo za vrline onih ljudi, ki jih smatramo za dobre in blage. Replika je onih legendarnih karakterjev, ki so bili v teku dob posebej kot etični vzori. Toda to še ne zadostuje, da bo človek vodja revolucije v realnem svetu. Moderni ekonomski, socialni in politični problemi niso stvar arca in čustev, pač pa stvar hladnega razuma, ki računa z dejstvi, kakršna so.

Gandi ni prvi, ki pridiguje ljubezen in pasivnost. Davno pred njim je bil asket Buddha, ki je takisto sejal veselje ljubezni in mir; bili so nešteti drugi, ki so delali isto. Bili so krščanski askete, ki so mislili, da pojde ves svet za njimi v puščavo in tam umre od same ljubezni. In koliko je svet danes na boljšem valed njihovih pridig? Ali niso baš pristali asketov in mesij prišli največ človeške krvi?

Vladarji Anglije in Indije poznajo samo business, potem business in še business — za "svileno vrstico ljubezni" nimajo časa. Ubogi Gandi!

Glasovi iz naselbin

O naših v Kanadi

Duluth, Minn. — Pred devetnajstimi leti se je grupa Slovencev v Evelethu, Minn., odločila, da se poda na farme. Med to grupo je bil tudi moj brat z družino ter brat moje žene. Vzeli so si 160 akrov homesteada v provinci Saskatchewan v Kanadi in se tam naselili v nahad, da si ustvarijo boljše bodočnost. Letos, po devetnajstih letih, se mi je pa nudila prilika, da svoje sorodnike obiščem in pri tem tudi znanec, ter da vidim, kako se imajo naši farmarji.

Moja družina je odšla dva tedna prej in potem se jaz za njo, tako da je bil obisk popoln. Gotovo bo koga od starih znancev zanimalo, kako se imajo naši farmarji, zato bom tukaj skušal v kratkih vrstah popisati njih življenje in obstoj, ter ga primerjal z našimi po industrijskih središčih.

Zemlja v severnem Saskatchewanu je rodovitna. Nikdar v avojem življenju še nisem videl tako lepega čista, posebno pšenice in ovasa, kot sem ga letos na farmah naših Slovencev ter njih osedov. Edino to je zlo, da jim razni žitni spekulantje držijo nizko ceno (jim dela preglavice in jih drži v sponah kapitalizma). Ravnotako kot se ravna z delavci v industriji, namreč: nizke plače ter brezposelnost, kar drži delavce k tlom, farmarje pa k nizki ceni za njih prideleke.

Čudno pri tem je, da v splošnem farmar čuti, da industrijski delavci dobiva preveč plače, da zato on ne dobi prave cene za svoje prideleke. Nasprotno pa industrijski delavci misli, da farmar zahteva ter dobi preveč za svoje prideleke in zato industrijski delavci mora plačati visoko ceno v trgovinah.

Torej farmar in industrijski delavec si predbacivata krivdo mišertje, v kateri živita oba, pri tem ko kapitalistični izkoriščevalci: gulio oba, kajti ti isti, ki diktirajo cene poljskim pridelkom, tudi diktirajo plače in delo industrijskim delavcem! Farmar in delavec pa, namesto da bi se združila gospodarsko in politično, se pa kavezata.

Povedati sem le mislil, kako se naši farmarji počutijo v Saskatchewanu, pa sem začel v splošno razmišljanje, zato je boljše, da se držim predmeta. Well, v tem času brezposelnosti so farmarji na boljšem. Oni imajo dosti za živeti, imajo stanovanja in tudi kak petak v žepu, mi v industriji, posebno tisti, ki ne delajo, pa živijo v pomanjkanju, živijo od miloščine, katero zalagajo tisti delavci, ki še delajo, in to skozi miloščinske agencije, katere organizirajo kapitalisti.

Videl sem na farmah naših Slovencev v Saskatchewanu dimne kamne, kjer še vijo okajane plečeta od lanske zime, v aviljakih pa se redi že nov zarod za prihodnjo zimo. Videl sem kokaš, katere jih zalagajo s svežimi jajci ter z mladim rodem za okusno torto, krave jih zalagajo z mlekom in maslom ter govedino tako, da jim prav nobene stvari ne manjka, še pijače imajo dosti, če si jo poželijo.

In v industriji? Če imamo dela za dva, tri ali štiri dni v tednu pri nizki plači, moramo jako paziti, da bomo shajali in se

veda to tako, da si prikrajšamo od najbolj potrebnega. Tisti pa, ki nič ne delajo, pa sploh nič nimajo. Po dve in tri družine živijo v enem stanovanju, nekateri živijo v kletih, drugi po strganih barakah, kjerkoli morejo. Sedaj, ko bo tu zima, pa ne vem kaj bodo počeli.

Na farmah, kjer so se naselili naši Slovenci na homesteadih po 160 akrov, imajo sedaj vsi več zemlje, kajti dokupili so si še vsi tako, da imajo eni skoro toliko zemlje, da bi "celo" Slovenijo lahko nanjo postavili. Seveda je bil njihov začetek bolj težak, imajo pa sedaj toliko boljše, edino to se jim zdi, da so prikrajšani, ker nimajo razvedrila kot v mestih. Ampak, kakor so mi pravili, ga imajo več ali pa ravno toliko kot mi. Snidejo se skupaj, "ga" malo popijejo, zapojejo ter zaplešejo, pa tudi piknike napravijo za zabavo in seveda tudi na lov lahko gredo nad divjačino.

V splošnem se mi je dopadlo kakor tudi moji spogori in celo otrokom; oni, navajeni mestnega življenja, so se takoj privadili in to kaže, da imajo več razvedrila tam kot pa mi tukaj. Naj še to omenim, da naši farmarji večinoma pridelujejo žito: pšenico in ovas za trg, krompir, zelje in drugo zelenjavo pa le za svojo rabo.

Z družino se lepo zahvaljujem za postrežbo družini Joe Kobi, Andreju Spauca, Martinu Dremel, Mrs. Usenk, Mrs. Klančar ter Tony Palčicu. Vsem hvala za postrežbo ter razvedrilo! Upam, da nas pridete ob priliki obiskat, da vam bomo mogli vsaj nekoliko povrniti. (Drugi kaj več o farmah v Kanadi).

J. Kobi.

Pred velikimi dogodki

Virginia, Minn. — Citatelji, nahajamo se pred vrati novih dogodkov, katerim se ne bomo mogli izogniti. Naše razmere so do vrha napolnjene s krivico; tramovje poka, udajajo se stene. Vzdušje postaja neznosno in le dve poti sta nam dani v izbiro: iti po stari poti, po kateri smo hodili do danes, ali kreniti na novo pot, ki nam je bila namenjena že od začetkov — pot naše samosvojitve. Tak je naš sedanj položaj!

Naše trpljenje, ki ga prenašamo v tej krizi, ne sme iti mimo zaman in tudi ne bo šlo. Depresija kot neizogibna posledica vojne, je zločin ne toliko radi kapitala, nego radi milijonov življenj, katere je vojaka uničila, se razvija po istem načelu. Ne znamo dovolj ceniti človeško življenje, ker naša vzgoja je v nas gojila razdor in uboj. In še danes, po tolikih letih bridkih izkustev, nam zaveja naše poglede v mrčasnjaško meglo, da bi ne dotipali roke svojih tovarišev. Ta megla je kapitalizem, ki skrbi zase, kakor da bo jutri že konec človeštva. Naš program pa vsebuje naše otroke in brez skrbi delujemo; sveta ne bo še konec.

"Preveč je strojev," govori iz megle, "od tod brezdelje, ljudstvo se je razmnožilo, od tod pomanjkanje. Vojake je treba, pa bo za vse ostale." Kolika gorostasna laž in prevara, ki nam razkriva vrednote človeškega življenja in sadu, ki izhaja iz nje-ga!

Človek, kadar leže v grob, je mrtev in od njega nima nikdo več kaj pričakovati. Depresija je sestra vojne, ki pometta kralje iz prestolov in posaja nove tja. Ali je to kaka pridobitev, ako sede na prestol drug človek, katerega razmere kmalu prelevijo, da postane enak onemu, ki je bil pahnenj dol? Ne! Z ubijanjem se ne pridobi ničesar. Naša energija se mora osredotočiti in prodreti do gnezda tiste levine, ki plodi take strupene razmere, katere spreminjajo človeka v tirana.

Nahajamo se na enakem razpotju kakor so ga imeli v Evropi leta 1916. Dve poti sta pred nami. Ne varajmo samega sebe. Naj prišjo obljube, iz "mege" ne bomo ničesar sprejeli. Od ljudi, ki veliko obljubijo, se zaman pričakuje. Izhod iz depresije je v delavskem in kmetakem programu. Ne obojamo delavskih uni, obojamo pa voditelje, ki se malomarno pomikajo po starotirni poti v tem zgodovinskem času.

Delavski program mora biti zgrajen na širši, učinkovitejši podlagi, ker le tu leži izhodna ideja ne le iz depresije, nego iz

pod kapitalizma! Delavec in kmet sta del one mase, ki je zmogla zanesti vanj novo življenje, ker sta resnična sila. To nam je mlad in nov glas, katerega bomo vsi ki dan bolj razumeli. Dovolj je tega prokletstva, zadosti dolgo smo vdihovali to strupeno ozračje, požirali dim prevar, ki so zaslepljale pogled.

Zahteva časa trka na vrata in sili, da stopimo na jasno plan! Čemu se varati samega sebe? Združene države niso več demokratska republika kakor se trdi, ker daleč, daleč smo zašli od principov prave demokracije in avobode, katere živi le v naši domišljiji. Izprijemo in videli bomo — morje bogastva, zemlje in voda na eni strani, morje brezdelnih rok, pomanjkanje in depresijo na drugi strani. Ali je to pravično, ali demokratsko? Ni! In kljub tej očitni resnici našega razmerja so ljudje, ki zagovarjajo kapitalizem in se spravijo z njim z vsako obljubo ter verjamejo, kakor hitro se razmere obrnejo na bolje.

Bodimo zvesti svojemu programu, delujmo, da se čimprej ureanili in naprej moramo! Tako je zapisano od življenja. Naš program je sledeči: Tisoči in tisoči akrov je obdelane in neobdelane zemlje, ki je ugodna za poljedelstvo, ali ta zemlja se ne more obdelovati brez kapitala in orodja. Kdo naj krji naselitev družin in posameznikov na to zemljo? To je veliko vprašanje. Predsedniki ljudstva in naravnih zakladov posedujejo kapital, ki leži mrtev v blaginjah. Mnogo zemlje pripada državi. Čigava naj bo ta zemlja? Last ljudstva ali države? Posameznikov? Ta zemlja mora preiti v ljudsko last in ne posameznikov. Ali ste za farme velikoga obsega, za skupno obdelovanje polja? Le v tem je pobeg iz sedanjega krize, drugje nikjer. Zakaj? V osredotočenju sil se najmanj zavzre.

Naš program mora na glasovnico, na volilno listo. Prihodnja volitev naj odloči zgornja vprašanja. Pretresajmo ta program in naši bomo resnično silko naših razmer in izpred oči nam bodo padle zmotne, z navdušenjem bomo oddali zanj svoj glas prihodnje volitve. Volite za ta program! Vsi drugi programi so za nas prazne lupine. Opozorjam člane Ameriške jugoslovanske zveze in časopisje, da se prebudi iz svojih malenkostnih zahtev ter si začrta pot, ki je edina vodenja iz krize in kapitalizma. Ne bežimo pred resnico, nego ji mirno pogledimo v lice. Le tako ne bomo varali samega sebe.

J. Kovacic.

Ostanimo v Ameriki!

West Allis, Wis. — Da se ideja naših dopisnikov v Prosveti glede naseljevanja v Rusijo preveč ne razširi, želimo o tem resno spregovoriti. Moje mišljenje je, da vsi oni navdušeni zagovorniki Rusije naj bolj premislijo vso stvar in naj stopijo v vrste rama ob rami.

Prijatelj me je vprašal, da kaj mislim o gorli omenjeni propagandi. Jaz smatram stvar za neumestno in netaktilno. Na tak način delavci ne moremo nikoli priti do naših ciljev. Naša dolžnost je, da stojimo skupaj, in kadar je čas, da naše nasprotnike kapitaliste poženeemo v sovjetko Rusijo, da tam Rusi obračunajo z njimi. Mi proletarci smo pred 20, 30 in 40 leti bežali zaradi slabega gospodarstva, zaradi preobljubenja, zaradi zatiranja in šikaniranja. Bili smo v najboljši moški dobi, sposobni za vaško delo. Danes, ko smo dogradili in smo upravičeni do sadu našega trpljenja, do politika in uživanja, danes naj bi zopet pobrali naše čunje in šli z našimi trudnimi in napol pokvarjenimi udi in izžeto energijo iz dežele, ker je v njej vsega preobilno, in naj bi se napotili v deželo, v kateri vsega primanjkuje?!

Ne! Mi ostanemo tu! Mi imamo pravico do življenja v Ameriki! Ako smo zanemarili naše pravice, da se nismo borili zanje v dobrih časih, tudi danes ne smemo obupati. Na Labor day sem bil navzoč pri delavski demonstraciji. Nad 40 tisoč zbranih delavcev je soglašalo z našimi govorniki, aplavdiralo in pritrjevalo. Toda naših ljudi ni bilo opaziti, niti ni bilo ostalih Slovencev navzočih. Vsako leto se udeležim teh demonstracij, a Slovencev nikdar ne opazim med navzočimi občinstvom.

Milvaški župan je strašno bilčal današnji red in lažno kapitalistično časopisje. Apeliral je

—Fotografirano.

Lekcija v solidarnosti. Otroci brezposelnih rudarjev v Pensilvaniji se vadijo v solidarnosti in kolektivnem življenju v barakah.

na navzoče, naj ne skebajo, kajti s tem podpirajo gnili sistem in lažno časopisje. Slovenci pa ne marajo ališati resnice, ampak gredo rajše na božja pota, k jezerom, v razna letovišča, ali pa vise v kakšni beznici in čakajo na revolucijo. Takta taktika seveda ni prava. Rojaki bi se morali zavedati, da jim preti pogin, pa čeprav imajo morda sedaj še kaj cvenka in so "neodvisni," ako se ne pridružijo v boju za osvoboditev vsa delavstva.

Glede izseljevanja v Rusijo naj omenim še to, da sem absolutno proti ideji, da bi naša uprava v Chicagu prevzela kakšno odgovornost ali sodelovanje. Svetujem, da se prepreči vsaka škodljiva propaganda, katere bi dajala oslabilni in skrušeni kapitalistični mašini potuho. Na dopisnike apeliram, da prenehajo z omenjenim načrtom, ker na tak način bi sami sebe vrgli v prepad. Naše proletarsko časopisje naj se pripravi na volitve, katere prihajajo, in njih naročniki in čitalci naj bodo prepričani, da je čas blizu. Preobrat pride, samo ne obupati, ampak treba se je dobro pripraviti.

Pokojni E. V. Debs je nekoč rekel: "Če bi bil jaz Mojzes, kar nisem, in bi vas peljal v obljubljeni deželo, prišel bi drugi Mojzes in bi vas odpeljal." V teh besedah je mnogo povedanega. Mi se moramo zavedati in moramo imeti prepričanje. Mi se ne smemo dati odpeljati iz "obljubljenega dežela," marveč mi moramo ostati, da živimo in uživamo — ali poginemo.

Pripravljen sem sprejeti zagovor moje ideje v javni debati, ako hoče kdo sklicati javen shod. Absolutno nimam nič proti Rusiji, ampak v Evropi je na stotisoče delavcev potrebnih dela in dela, in dobrih rokodelcev. Pustite onim dihati. Nikar ne bodimo strahopetni in malodušni in ne smešmo se. Mi vidimo, da kapitalizmu blje zadnja ura. Pridružite se organizacijam, potom katerih bomo ob volitvah lahko skupno zapeli pogrebno himno umrlemu kapitalizmu.

Joe Radclj.

Zganci in kava

Carlinville, Ill. — Ker ravno pošiljam naročnico, naj na kratko omenim tukajšnje razmere. Dela ni nobenega. L. 1929 v februarju sem bil vržen na cesto. Pa ne samo mene, ampak mnogo drugih premogarjev je zadel ista usoda. Delalo jih je nad tisoč, pa so uvedli v rov nove stroje, ki nakladajo in kopljejo premog, delavce pa so odločili. Sedaj jih dela samo še 350, vsi drugi od tisoča premogarjev pa smo morali s trebuchom za kruhom.

Peabody premagokopna družba ne mara, da bi se delo razdelilo, tako da bi vsak nekaj zaslužil. Kdor dela, je o. k., kdor pa ne pa naj si sam pomaga kot ve v ena. V sedanjih časih pa si noben delavec ne more nikamor pomagati, ker ga povsod čaka brezdelje in beda. V prošli hudi vročini smo hodili na javni trg in se pogovarjali o tem in onem. Pridejo stari premogarji in drugi brezposelni. Za prehrano si kuhamo igance iz rumene moke, pa ne mislite, da imamo za omako golaš. Zgance enostavno zalijemo s kako nedolžno kavo, pa je že lodec "zadovoljen" — ker drugega ne dobi.

Ako bo šlo še kaj časa tako naprej, se je bati, da bo nam brezposelnim še tega zmanjkalo.

Math Mrack.

Rudolph Golouh:

Zlati gradovi se majoje

Po demisiji MacDonaldove vlade

Sredi grozečega nemakega poloma je objavilo časopisje vest o padanju angleške funta. V našem svetu ni ta vest izzvala pozornosti, ki jo zasluži. Javnost se ni zavedala, da se z majanjem funta majo najpomembnejša kapitalistična država našega kontinenta. Sam kriza nemakega gospodarstva je sprlo te dejstva skoroda sporedne važnosti.

Moč angleškega funta šterlinga je nastopila vzporedno s naraščanjem angleške industrije in trgovine in angleškega kolonialnega posla. Angleški funt je izražal stabilnost solidnosti neomajnega, brezpomenege, čudežnega angleškega gospodarstva. To gospodarstvo je črpalo svojo silo in bogastvo iz agri industrije, še pred nekaj desetletji prvega sveta, iz svojih rudnikov, iz svoje svetovne govine, iz svojega ogromnega plostva, iz kolonialnih plantaž, iz dominijonov, raztresenih po vseh morjih, in brezobzirne eksploatacije naravnih zakladov ugrabljenih ozemelj in dolovne moči lastnega naroda in stotine milijonov s silo in denarjem zaslužjenih ljudstev Anglija je bila ponosna na svoj funt bolj na svojo, po vseh morjih plovečo in akoro vseh morjih gospodujočo zastavo. Z njim vlada svet. V funtu šterlingu je videla svet bolizirano neizbržno in neporučljivo moč tanskega imperija, razvijajočega se nekaj desetletij za ceno neprestanega osvajanja tujih dežel. Pa je prišel sodni dan tudi za ponosno nasičeno Anglijo, prevzetni funt se je omajal.

Ne pretiravamo, če trdimo, da je bilo tem ranjeno v srce ne samo angleško gospodarstvo, nego tudi kapitalistično gospodarstvo vobče.

Ni le slučaj, da se je začel funt majati pred nemake krize; z njim se ni namreč zamajal največji imperij na svetu, zamajalo se osnove celokupne svetovne ekonomije.

Kar je predvsem vatvarilo moč funta, je tudi omajalo.

Osnova Anglije so njene kolonije. Kolonizatorična država je žela Anglija najvišje uspehe in koristi. Kolonialna politika, ki jo razumejo osvajaajoče države, znači v svetu in načelu predvsem nasilje in krajo. Vsej angleški kolonialni politiki je ogromnega. Vendar je znala Anglija prinesiti v svet nje, med nerazvite ali speče narode, tudi gorja nekega novega življenja. Bilo je velika, bilo je tudi nekaj dobrega. Z eksploatacijo plantaž, rudnikov, s trgovino, industrijo, z izkoriščanjem cenene delovne sile kolonialnih narodov in z vsiljevanjem svojih produktov je grabila in gradila svoje bogastvo, pa obenem te narode zbujala iz njihove letargije, jih prisilila, da mislijo in da se vsaj narod organizirajo. Ti narodi so se poglavo probudili. Čim bolj so se probujali, tem bolj so čutili sramoto in težo tujega roblstva. Tako se začeli polagoma dvigati proti Angliji, Avstrali, Kanadi itd., pa Kitajci in Indijci. Anglija si je vzel temu znala pomagati, do zadnjega časa. Dovoljevala je upravljanje se dominijom in kolonijam najpopolnejšo možnostjo, zadovoljevala se je češče le s govinskimi ugovori in carinskimi zvezami. Vedeja je, da so gospodarske zveze močnejše od političnih. Toda politično probujeni narodi so začeli polagoma tehtiti tudi za gospodarsko osamosvojitvijo, kakor je to slučaj na Tajskem in v Indiji. Ostalo je storila kolonialna drugih kapitalističnih držav, zlasti Nemčija, ki je še danes v eksportni trgovini visoko aktivna, v glavnem na račun Anglije, katere izpodriva v lastnih kolonijah. Kakor hitro se pa ti narodi tudi gospodarsko osvobodijo, je začelo gospodarstvo Anglije nazadovati, njeno bogastvo padati. Vedejo se je ne let, da nenavadna visoka angleškega funta odgovarja več faktični finančni moči in gospodarski aktivnosti Anglije. Toda vlada je v zvezi vsemu držala dalje na določeni visoki le is ponosa. Napravila je iz njega na svetu veliko škodo vprašanje nacionalnega prestiža. To se je polagoma maščevalo. Pri padanju funta so soodočevali tudi neke spretnosti spekulacije Francozov, v glavnem ga je pa ravnostno angleškega gospodarstva doma in mnogih zelo pomembnih kolonijah.

Anglija je krila sama še pred enim desetletjem polovico celokupnega svetovnega eksporta. 49% eksporta je bilo angleškega. Prevalentnost angleškega izvoza je trajala dolgo, saj se je nemška industrija začela stvarjati šele po francosko-nemški vojni 1871. Dotlej je bila Anglija pravzaprav edina industrijska država na svetu. Nemška industrija je začela šele kameje, ko je dosegla svoj razvoj in popolnost, konkurirati angleški. Prednost Anglije v industriji in njena kolonialna ekspanzivnost sta bili dolgo obilen vir bogastva, bogastva, ki ga je bilo polagoma težko tudi angleško ljudstvo. Življenjski standard angleškega delavca se je dvigal vzporedno z dviganjem angleškega gospodarstva in njegove ekspanzije. Čim je pa nastopila kriza v gospodarstvu — in nastopila je v polnem obsegu šele po vojni —, se delavske mase njeve hotele vračati v prejšnje slabše, nasprotno zahtevale so vedno več, vedno boljše in dostojnejše življenske pogoje. Borbo za večje delavske plače in druge socialne pravice so vodile delavske strokovne organizacije, je vodila laboristična stranka, ki je zdelovala v sebi milijone in milijone angleških proletarcev. Ta stranka je pritegnila tudi produkcijske sloje Anglije, dosegla ogromen vpliv v državi in prevzela po zadnjih volitvah vlado.

(Dalje na 3. strani.)

PESEM V DALJAVO

Spisal Zvonimir Kosem

Mati je iztegnila proti njej roke, kakor da jo hoče objeti.

"Kako se veselimo s teboj, Zora, hčerka moja... tvoje sreče se veselimo..."

"Moje sreče..." je drhtel devolki glas in glava se ji je nagibala na prsi.

"On se je zaobljubil tebi, ti njemu," so se gibale materine ustnice. "Dolgo je že v tujini, tri leta, in ni pozabil nate. In ti nisi pozabila nanj, Zora... Samo da bi vaju videla že enkrat pred oltarjem, srečen, presrečen par — to si želim..."

Od morja je vzhajal veter in stresel svetlo mrežo, ki jo je bila spredla preko devolkih las mesečina. Devolka je dvignila glavo, hotela je pogledati mater v oči, pa ni mogla. "O mati, mati, da bi ti vedela!" ji je klicovalo v srcu. Ozrla se je proti morju. Z vprašanjem je skušala prikriti svojo razburjenost.

"Ali ne prihajajo naši? Zdelo se mi je, da slišim Markov glas... Dolgo jih ni daleč..."

"Samo veter je..." je poslušala mati in zavzdihnila. "Ti otroci! Odkar sta na počitnicah Marko in Mate, nimam miru. Kakor živo srebro — zdaj tu, zdaj tam — ti starka pa pazi, da se jagnjice kje ne spotakne!... Ali veš, da se je Marko zagledal v Zlato, Pavličev Zlato?"

"Stara znanca sta, mati! Oba študirata v mestu, tam sta skupaj, pa še doma ne moreta biti drug brez drugega."

"Ne samo znanca," je odmajala mati z glavjo. "Ti hodiš v goro po drva, Zora, ti ne vidiš vsega. Mati pa vse vidi, vse bolje vidi. Preveč živ je tvoj brat Marko, preveč se tudi smeje... Ljubim ti je Mate; bolj je miren, bolj tihi; kakor da mi je kaj več, nego samo Markov prijatelj... In tiste njegove oči — ali se ti ne zdi, Zora, da ima prav take oči tudi Stipe?"

Takrat se je nagnila Zorina glava materi v naročje.

In devolka je tiho zahtela v materinem naročju.

"O mati, moja mati!"

"Tecite, solze sreče, tecite!" so šepetale nad njeno glavo starkine ustnice, in v skrivnostnem vzgibavanju so oživele nad njo sklanjajoče se veke roke. "Zdaj, ko je pisal Stipe, da se vrne, boš štela dneve in ure, Zora..."

"O mati —!"

"Tako sem ihtela od sreče nekoč jaz, ko se je blizal čas moje svatbe..." so obvisle ničesar sluteči starki roke na hčerkinem obramju. "Pa, Zora, prestani, da te kdo ne čuje!" Glej, naši se že vračajo."

Iz črnih senc nad morjem se je izločilo visoko jadro, se zajedlo v modrikasto ploskev povešenega večernega neba in se blizalo obali. Trenutek pozneje se je začel Markov vesel smeh, za njim Zlatin in Matejev glas. Jadro kakor da je zdrknilo z neba in se prihujilo ob vitkem jamboru v visoko temno perot nad temno vodo; črna in tiha je obstala ob bregu barčica. Po obali proti kamenitim stopnicam pa so pohiteli nagli koraki.

"Hej, mamica!" je vriskal že od daleč Marko. "Ali si nas kaj težko pričakovala? Danes smo bili daleč, tam na Zavinkih... In ribe smo nalovili, mamica, ribe... Daj sem ribice, Mate!"

Na trdi kamen je plosnila nabasana platnena vreča z ribami, pred Zoro in materjo pa je stal Mate, lep, stasit mladenič, Markov prijatelj in šolski drug iz mesta, s tihim smehljajem na lihih.

"Same lokarde, mati Gazdčeva! To bo imela Zora spet dela v kuhinji!... A jutri je

nedelja, jutri mora tudi Zora z nami. Na Zavinke se spet odpeljamo!"

Še rosne, so zajele njene oči pozdrav njegovega pogleda in se zablesčale v njem ljubee in hrepeneče.

"Da bomo spet plivali in tekmovali, kakor zadnjič, gospod Mate?"

"In da bom še enkrat zmagal jaz!" se je odblesnil smehljaj z njegovih svetlih zob. "Prazen strah — nič takega ne bomo počeli! Jutri, gospodična Zora! Samo vozili se bomo, vriskali in prepevali..."

Oglasila se je Zlata, ki je stala zadaj poleg Marka, s širokim žoltim slamnikom na glavi, polna in kipeča:

"Mati Gazdčeva, vi ne veste, kakšen junak je to, gospod Mate! On je vse v eni osebi: mornar, ribič, plavec prve vrste, filozof —"

"— in Amerikanec!" je končal Marko.

"Danes je sklenil, da obrne filozofiji in univerzi hrbet in da pojde v Ameriko! Da si nabavi dolarjev, seveda!"

"V Ameriko?" je vstala Zora. "Pa ne mislite resno, gospod Mate?"

"Marko in gospodična Zlata se rada šali, kakor sem se šalil tudi jaz, se je smehljaj Mate, in Zorin obraz se je zjasnil.

Za Zoro je vstala mati.

"Zdaj pa k večerji, otroci! Trudni ste in lačni — posnam jaz take romarje..."

"In jaz moram tudi domov," se je spomnila Zlata in se obrnila. "Lahko noč, mamka Gazdčeva!"

"Kitare ne pozabi nocoj doma, Zlata!" je zaklical za njo Marko.

"Vsi trije pridemo a vi boste igrali, gospodična Zlata..." je dodal še Mate.

Po večerji se je utrgalo od kamenitih stopnic Gazdčeve hiše troje senc — troje temnih, gibajočih se črt v mesečni noči. Od Pavličeve hiše ena senca. Ob morju so se sence strnile in ena sama široka, črna lisa se je pomikala po obali.

"Udari na strune, Zlatica!" je šepetal Marko.

"Tam pri oljkah, mili moj..." se ga je oklepala njena levica.

Za Markom in Zlato sta stopala Mate in Zora.

"Kaj si danes tako zamišljena, Zorica?" je tiho vprašal on.

"O Mate — zvedel boš vse boš še zvečer —" je dahnilo proti njegovemu obrazu z njenih ustnic, in njena vroča roka je podrtavala v njegovi dlani.

Morje, v noč zavito, je pošumevalo in vzdihovalo kakor iz sanj. V daljavi brleče lučke so zdaj izginate, zdaj se spet posvetile nad valovi in se blizale, kakor da hočejo pletati k bregu, pa so nenadoma spet pojasnile druga za drugo — ribiči s svojimi švigajočimi čolni so ribarili tamkaj.

Pod oljkami je zavnela Zlatina kitara. Sladki glasovi strun so se zapletli v noč, morje se je zdrnilo in prisluhnilo, veter se je samo šepetaje vrtel nad valovi, vrtel se nad gladkim oplečjem skal, v vetru so se nagibale oljke. Zlatina lica je zalivala mesečina, da so se svetila kakor posebrena; pred Zlato, pred njenimi nogami, je slonel Marko in ustnice so mu drhtele...

Na skali za oljkami sta sedela Mate in Zora. Pa se je nagnila k njenemu obrazu njegova glava in njegova roka se je oklenila njene pasu.

"Povej mi vendar, kaj ti je danes, Zora? Tako skrivnostna se mi zdiš..."

Naslonila je glavo na njegovo ramo in ga objela z obema rokama.

(Dalje prihodnjič.)

trolirati svojega temperamenta.

Takoj, ko je vstopila v restavracijo, ji je gospodar prišel dvoriti, toda ona se ni mogla vzdržati in zabrusila mu je v obraz: "Stari ste, pa imate pamet majhnega otroka!"

Gospodar jo je začudeno pogledal in najrajši bi jo bil kar mestoma spodil iz službe, vendar se je premagal in čakal ugodnejše prilike.

Anica je servirala nekemu lahkoživcu. Ta jo je skušal objeti in nato celo poljubiti. Jezno ga je avarila, vendar pomagalo ni nič, dokler ga ni z vso silo, trdo udarila na lice. Zaigrala je službo. Gospodar ji je prinesel denar in ji grozil s policijo, češ, da mu odvrača goste. Odsila je na cesto in pomnožila armado brezposelnih.

Brez volje, brez denarja, brez upanja je jela romati za delom. Hodila je ves dan v labirintu prometnih in umazanih ulic, od tovarne do tovarne, od restavracije do restavracije. Povsod so jo odklanjali, nikjer je niso potrebovali.

Prav tisti čas je vladala nemirna delavska kriza v Združenih državah in v velikih industrijskih mestih je bilo na stotine ljudi nezaposlenih. Ko je Anica vso to miserijo videla na svoje lastne oči, se je jela kesati, da je tako neprevidno izgubila delo. Sedaj šele je resnično videla revščino in pomanjkanje, ki je med ameriškimi delavci.

Ko je tako romala od tovarne do restavracije, je videla cele trume ljudi, ki so čakali na delo ure in ure in vedno brez uspeha.

Delodajalec se samozavestno postavi pred ubogo paro in ji brezbržno, flegmatično pove: "Nič dela danes, pridite naokoli jutri," dasiravno ve, da tudi drugi dan ne bo nobenega potreboval. Tudi brezposelniki to vedo, toda vkljub temu pridejo in neutrudno čakajo drugi dan. V njih notranjosti ti še vedno majhena lakrica upanja in prihajajo pred tovarno dan za dnem.

Upanje je čustvo, nad vsemi čustvi, brez upanja bi ti ubogi sestranci že zdavnaj poginili in obupali.

Na romanju za delom je nekega dne Anica videla krivico, ki je ni mogla dolgo časa pozabiti.

Tavala je od tovarne do tovarne v družbi brezposelnih deklet. Hitro se je z njimi seznanila. Čeprav so bile po naravi in narodnosti različne, ni to oviralo dobrega prijateljstva. Saj nesrečni ljudje se družijo z ljudmi, ki so si v največjem kontrastu med seboj.

Skupaj so se napotile v neko, veliko avtomobilsko tovarno. Tam je bilo zbranih že veliko ljudi. Ko so se one pridružile armadi brezposelnih, so slišale trpke opazke: češ, ženske naj ostanejo doma in nam naj ne odjedajo kruha! Zbodio jih je očitjanje. Skromno so se postavile v vrsto ter čakale uro za uro.

NAROČNIKI POZOR!

Znamenje (Avg. 31, 1931), pomeni, da vam je naročnina potekla ta dan. Ponovite jo pravočasno, da vam lista ne ustavi. Ako lista ne prejmete, je mogoče ustavljen, ker ni bil plačan. Ako je vaš list plačan in ga ne prejmete, je mogoče ustavljen vlad napakega naslova, pišite nam dopisnico in navedite stari in novi naslov.

Naši zastopniki so vsi društveni tajniki in drugi zastopniki, pri katerih lahko plačate naročnino.

Naročnina za celo leto je \$6.00 in za pol leta pa \$3.00. Člani SNPJ doplačajo \$4.80 za leto, za pol leta \$2.40.

Za mesto Chicago in Cicero za leto \$7.50, pol leta \$3.75, za član \$6.30.

Za Evrope stane za pol leta \$4.50, za vse leto pa \$9.00.

Tednik stane za Evropo \$1.70. Člani doplačajo samo 50c za poštnino.

Mladinski list stane za celo leto \$1.20.

Naročnino lahko tudi sami pošljete na naslov:

Upravišništvo "PROSVETA" 2657 S. Lawrence Ave., Chicago

Delavci so mrmrali, preklinjali, prestopali z ene noge na drugo in pokakljivali. Bili so trudni od dolgega čakanja, razočarani in nervozni. Komaj, da so se še vzdržali na nogah.

Pred pisarno sta stala dva kompanijska stražnika, orjaka, rdeča v obraz, brutalnega izraza.

Neki delavec, suh, raztrgan z nemirnimi sivimi očmi je nervozno stopil v kot čakalnice in venomer strmel v vrata pisarne. Nenadoma se ojunati, stopi iz vrste in hoče iti v pisarno. Stražnika sta ga arditno pogledala in eden izmed nju se je surovo zadri nad njim: "Get back in the line!"

Delavec ga je predržno pogledal in rekel energično: "Hodim v pisarno in govoriti z delodajalcem!"

"Čemu?" ga je vprašal stražnik, "delodajalec bo prišel ven in vam bo povedal, če potrebuje kakšno delovno moč."

"Jaz moram z njim govoriti," je trmasto vztrajal delavec. Pomagalo ni nič. Stražnik ga ni pustil v pisarno. Ko je uvidel, da zgrda ne opravi nič, je pričel pripovedovati ponižno stražniku, da je njegova žena bolna, otroci so lačni, gospodar ga podi iz stanovanja, ker je zapostavljal plačilo stanarine. Stražnik ga ni poslušal, ampak široko zehal poleg njega. Ko je ta videl, da delavec še vedno sili v pisarno, se je ponovno, surovo zadri nad njim: "Get in the line, and wait there!"

Delavca je stražnikovo obnašanje razardilo in s silo si je hotel napraviti pot v pisarno.

"Get back!" je spet zakričal stražnik in udaril uboga delavca v obraz. Moč se je opotekel in padel na tla — iz lice se mu je pocedila kri. Stražnik je

nato izvalno meril ostale delavce in njegove oči so govorile: "Če se še kdo predrzne nasprotovati, se bo z njim prav tako zgodilo kakor z onem!"

(Dalje prihodnjič.)

Največji daljnogled

Ameriška družba General Electric sporoča, da so končane priprave za dokončno dovršitev 50,000 funtov težkega reflektorja za novo zvezdarno v Kaliforniji. Daljnogled bo meril v premeru 200 palcev. Za leto so morali zmlati in stopiti 4000 funtov kremenca. To je največja množina kremenca, ki so jo kdaj pripravili za alično svrhu. Montaža daljnogleda bo trajala tri leta. Mesto, kjer bo stal observatorij, namreč še ni natančno določeno. Reflektor bo seveda posebnost svoje vrste, saj bo 30-krat večji od vseh, ki so bili doslej v rabi.

ZA KRATEK ČAS

Bogata Angličinja se je slikati od slovitega slikarja Whistlerja. Whistler je sliko pravil in jo nesel gospe, ki je pa pri pogledu na sliko pobesnela.

"Kaj ste mi pa tako spet raz? Saj vendar nisem pod svojemu mopsu?"

"Oprostite gospe," je rekel kar, "jaz res ne morem nič, če ima vaš mops čast, da je podoben!"

Bodite zdravi in veseli

Bolniki in slabotni ljudje ki morajo Nuga-Tone, zdravilo, ki očisti krv, obnovi živile in vas napravi zdrave in vesele. Nuga-Tone daje dober tek do jeli, belodolne nemirnosti, ojačuje in daje moč, ojačuje življenjske misli in aktivno organe in napravi dober poln življenjski spanje. Bodite zdravi in veseli, stekleno tupa. Ako imate slabo srce, vzemite mu naj hitreje za vas naravi, če se na dolbo.

Agitirajte za Prosveto

ZNIŽANE CENE ZA TJA IN NAZAJ

Do Ljubljane

IN NAZAJ PREKO HAMBURGA

\$167.50 V TRETJEM RAZREDU

(U. S. davke posebej)

Ta cena je zdaj voljavna na vseh naših parnikih!

Za podrobnosti vprašajte lokalne agente ali

Hamburg-American Line

177 N. Michigan Ave.

Chicago, Ill.

STAR IN ZVESTI PRIJATELJ

Je ta poznana banka vsem svojim odjemalcem, katerim vedno rada pomaga in daje nasvete. Ona obavlja vseh vrst bančne posle in prodaja "šifkarte" vseh družb.

Ne pozabite se obrniti na njo kadar kaj potrebujete.

Vaši prihranki so zavarovani pri

KASPAR AMERICAN STATE BANK

1900 BLUE ISLAND AVENUE

CHICAGO, ILL.

Tiskarna S. N. P. J.

SPREJEMA VSA

V TISKARSKO OBRT SPADAJOČA DELA

Tiska vabila za veselice in sboče, vizitnice, častnice, knjige, koledarje, letake itd. v slovenskem, hrvaškem, slovanskem, čelkem, nemškem, angleškem jeziku in drugih

VODSTVO TISKARNE APELIRA NA ČLANSTVO S.N.P.J. DA TISKOVINI NAROČA V SVOJI TISKARNI

Vsa pojasnila daje vodstvo tiskarne. Cene umerné, uničajo delo prve vrste.

ENIGMA po informacijah iz tiskarn

S. N. P. J. PRINTERY

2657-59 So. Lawrence Avenue

CHICAGO, ILL.

TAM SE DOBE NA ŽELJO TUDI VSA USTRENA POJASNILA

Milan Medvedek:

RUDARJEVA HČI

Razgovor je prenehal. Anica je sedla na komferten divan in se zamislila. Nejasne, bozne misli so ji blodile v trudnih možganih. V bolestin borbi je čutila pomilovanje za ta dobra dekleta, obenem pa je čutila nepremagljiv upor in zoperno grozo pred njih poklicem — poklicem prodajanja ljubezni.

"Kdo je kriv tega? ... Kdo jih je zavedel na to strašno pot? ... One vedo kdo, misleč, da je ta pot najpravišnja in po kateri upajo plačati: zlo za zlo, udarec za udarec!"

"O, vi ubijalci sreče, uničevalci rahlih, mehkih duš! Lopovi nesramniki! ... Ali veste, da živite le od človeškega trpljenja? ... Dobro, zelo dobro, se tega zavedate, toda vaša arca ne poznajo usmiljenja in ob bedi tisočih se naslanjate, uživajte, smejete se in prepevate, zraven pa prepričevalno in hinavsko kričite o ljubezni, človekoljubju, bratstvu in poštenosti!"

Anica je tisto noč prenočila pri svojih prijateljicah. Namah jih je vzljubila — vzljubila jih je zato, ker je vedela, da so boljne in zelo, zelo nesrečne.

Zaspala ni do pozne noči. Premetavala se je po postelji in v srcu je čutila puščobno, turbošno bol. Mislija je na Dolfi, ki je tako daleč od nje. Ko bi mogla kakor duh preplavati ogromno daljavo, se mu prikazati pred njegovim obličjem in mu gledati v njegove mirne oči, iz katerih sije toliko milobe, življenja in upanja! ... Oh, kako srečna je bila takrat, ko je bila pri njem; takrat je bila neizkušena nepoznanka življenja in gledala je svet le z zaprtimi očmi. Samo on je stal pred njo, vse drugo je bežalo mimo nje... Kako srečno je živela! Z nedolžnimi očmi je zrla na grešni svet — greha ni videla — čutila ni groze pred njim. Takrat je bila glupa in glupeži so vedno srečni. Kje ste zlate sanje, lepe in nedosegljive? Ni jih, nikdar jih ne bo več nazaj... Pomrlo so, za njih ni več vstajenja. O, zlate sanje, legte ste v globoke grobove, mračne in temne!

Vzdrnila se je iz božnega premišljevanja in pričela je prisluškovati dihanju svojih prijateljic. Njih neenakomerno dihanje se je izlivalo v neharmonično, nočno melodijo umirajočih duš. Gosta tema je ležala v sobi in skoraj jo je bilo strah. Vaa nemirna, bolna in utrujena

se je končno pogreznila v težko spanje.

Sunkoma se je zbudila. Dan se je delal. Nikjer ni bilo solnca, da bi jo pozdravilo, toda pozdravljalo jo je velikomestno jutranje ječanje. Sirene tovarne so presunljivo tulile, avtomobili so hupali, zavore škrtale, cestna železnica je pela svojo cvilečo pesem in vmes sunkoma, nervozno zvonila. — Vse je hitelo za vsakdanjim kruhom.

Anica se je obrnila na posteljo in čutila je utrujenost po vsem telesu. Trepalnice so se ji pričele zapirati toda pojem "delati" se ji je zagrizel v možgane in jo vrge iz postelje.

Brez volje se je napotila na delo v restavracijo, kjer je delala zadnjih par mesecev. Dela v restavraciji ni ljubila, kjer so se ji možki, vedno usiljevali, delali robote opazke in jo skušali zapeljati. Včasih, ko bi rada zabrusila v obraz kateremu preveč degeneriranemu lahkoživcu, je morala storiti prav nasprotno, namreč priščno se smejeti njegovi neslanosti. Od bosov ji je bilo naročeno, da mora gostom vedno prijazno streči, in četudi tega ne zasluži — radi denarja!

Tisto jutro je bila duševno tako razdražena in izmučena, da je čutila, da ne bo mogla kon-